

Бо чылдын бири чартыныц түпкүлүндө... Бо уруулар даарынырга мергежилдерче сундуу-буле чели ал, эртен кварталдарыч чарыжына база тилекчи болганар. Эш Гуркованын бо даарыныкчылары чартык чылдык планын даалганын 1023 хуу боотандырган.

Людмила Алексеевна Монастыршина бо бүтүрүлгөдө шөлөр болган үр чылдарда жамалган хоочун мастерлериниң бирээзи болгой. Оң ам комсомолчулар бригадалык иштерди ууртуп турар. Оң бригадалык чартык чыл планын хелтер, палыткер, өскө-даа хевирин хелтерин бижер, улаарда бригадалар база бо улаарда күш-ажылчы белик көргүзүлгө челип атылган.

ЧУРКУТА: о комбинаттың мурнакчы өс кезинде Людмила Монастыршина. Авторунуң фотоу.

ЧЫРЫК, РАДИО ЧОК

Чөөн-Хемчик районун «Октябрь» 30 чыл ою» колхозтун машина, техниканын Бенинине биле хандырар чери суурап эээн оолаан авак кырдыл. Инда оң ажилдакчылары кылган бичи бажычыларга даа бар. Ону туруп, ажилдаа киниргенде бээр 3 чыл недия турар. Мынчага оң бүтүрүлгө черинде чырык чок. Дуне машиналарга Бенинине кууры кончуг берге. Бенинине караңгыда улус алган баар-даа чүүд бар. Инда Бенинине кууры ажилдаачы өр-бүлени биле чурттап олурар, оларын 3 уруулары — өөрөнчкүлөр, Уруулар кичээл кыларыга хежээ электин чогу кончуг шаптыктыг. Бо чылдар иштинде

ТӨРҮТТҮНГЕН ХҮННҮ ДЕМДЕГЛЭЭН

Ужудушкун башкарап төтү «Салют-4» деп орбитал станцияны биле харылаштырып турар харылаза шутумунда бир хун болза космос айтырмаларын Чер айтырмалары биле солаан. Станцияны борт-инженери Виталий Севастьянов июль 8-те 40 хараан.

Черин чангыс-даа кижин индиг «бүдүн» юбилейни космос орбиталарында демделген эртерибен. Мынчага «Салют-4»-ке барган почта чүтте хей эвес, харын онзагай байырлаады болган. Магнитофонга бижээн чагаларын бортте дамчыт берген төрөдери космонавтыга байыр чедиргенер. Сылдыс хоорайында оң өөрү алаа «чуо чыга чедир узары» күзөенер. Оон бүдүн чартык ай бурунгар Виталий Севастьяновтун ужу угенин Байкошур космодромунда оң байыр чедириништеринге совет-америк кады ужудушкунунд эгенине белеткенип турар Алексей Леонов болган Валерий Кубасов чылгы телеграмманы катканар.

Оон алында «Салют-4» станциянын борт-инженерин чүтте юбилей дөш эвес, харын-даа космоска хонар үр үе ужудушкуну дөш байыр чедирген. Болдуну төртүтүнгөн хундунде оон космоска «ужудушкуну» 63 хонукка ден болган. Оларын 18 хонун оң Андриян Николаев-биле кады ажилдаан болган ам 45 хонун иштинде боудун командири Петр Климух-биле кады орбита станциясында ажилдап чоруту.

Н. ЖЕЛЕЗНОВ, СЭТА-нын корреспонденти.

Орденниг хойжу

Төрөн ала-незиден артык эң-не эрчим улус кайла боор! Хойжу Эренин Доскаровна Ириг үш харымында-ла өскүс каган. Дөргүл-төрөдениң колдунга өзүп, амандардык «дуэну» амаан чоруп, күш-ажылдан салдырмаган биле берген. Төрөн чери Шолук-Ховудан на күш-ажылдан баштайгы бажымынын эгезиэн.

Шору өзүп келген, туудуга ажилдап турган. Оң соонда 1954 чылда Эренин Ириг хей-ниятини хонун налары кала-галаар өзүп күзелин илереткен. Оң күзелин боотпаның Кызмынак хойжунуң кергүзүчү чыл келген туудун-ча өзүп олар. 1956 чыл оон амандарында утундурбас бооп артык. Кадарган хон болган чыл төлүн менди кагалган, оң бичи санын өстүрүп чорутуу эвөн «Хундуселени Демдег» ордыны билдиктиги болган «Мал ажилдын мастери» деп атты илаа тымсыка. Бүдүнү иштинде ажилды мичаар үлөзүни оңу улук хей-төп кирген.

«Бай-Тал» совхозтун хойжу Эренин Доскаровна бо чылды 265 төрүтү хонунда 249 хураганы менди алган.

Э. ДУЛУШ.

Чер ажылының культуразын бедидер

ӨЗҮҮШКҮН СУТГАРЫЛГАЗЫН ОЗАЛДАТПАС

Бо чылдын май, июнь ай чырында чакы эвөн чатпанын даа хемлер суу улагтанын, ыччанган сугаттыг черлер четте эвес ал-шыкты алган. Ам бо июль ай сугаттыг черлерин ал-шык-биле хандырамын эң-не илг тудук уеши бооп турар. Сугаттыг черлерин байлаанын дүүштүр, чөтүр уешиде, долу норма-биле шынарды чорудар чорук чагай дүжүтү алырын хандырар. «Чангыс шак-даа халас эртерибейн сугаттыг чорудар» — мурнакч ажилдакчыларын сугаттыгларыннын дөшүн индиг.

План, өзүтүр адыр болза, бо чылдын бис бир дугаар өзүтүшүн сугаттыгларыннын 26.992 га черге, ийгилин — 19.572 га черге, үшкүзүн — 3.530 га черге чорудар ужурут бис.

Планын оонадаларын күүседири биле сугаттыг 1308 кижиге, суг-биле чаштырын сугаттыг 130 машина хаара туттурган. Оон алында, сугаттыгларын болган суг чаштырар машиналарын ийи өзчелдиг ажилдакчылар организастаары чугула боуп турар.

Чамдык ажил-агыларыннын удурткучулары болган тускай эртемчилери оң ажилде чорударын кичөөнгейин салбайн, оңу коштак контролбайн, ажилды организастаарын чогур-пелелдегит чедир чорутпанынын түнелинде, чакы сугаттыг планын күүсөткөмөйи барган. Азы 43,3 муң га черин сугаттыр турган, 39 муң га черин сугаттыр, планын 90 хуу күүсөткөн. Чакы сугаттыг планын Бай-Тайга — 47, Каз-Хем — 69, Улуг-Хем — 87, Танды — 90, Барыш-Хемчик — 93 хуу күүсөткөн.

Ам тараанын өзүтүшүн сугаттыгларыннын барык-ла бүтүр районнара эгезиэн. Иччалажок бо чугула ажилдакч темпизин кончуг куду боуп турарын демделээр керек. Июль 8-те медал-биле алырга, республикада нитилен-биле 14.292 га черге чакы өзүтүшкүн сугаттыгларын чоруткан. Ол дээрле планын чугула

50,5 хуузу-дур. Өзүтүшкүн сугаттыгларыннын темпизин Бай-Тайга, Танды, Каз-Хем районнара ажил-агыларында эң-не куузу.

Ам буга, сумуннара дүстүр четир. Иччалжа-даа өзүтүшкүн сугаттыгларыннын чорударыннын графинин мынчага кылдып албаан, сугаттыгларыннын болган машинистерин ажилче үнер болган элдегит халаажыр шагын чурумчутпанын, чаштырар машиналар долузу-биле ажилдакчтынмай турар. Суг чаштырар 130 машинанын хунде 80—90 нын ажилдап турар. Дунек шактарда шуут-ла иржымшыпшып апаар. Ол бүтүшүн түнелинде, сугаттыгларын ажилче хунду 10—11 шактарда үшүп, кежээ 5—6 шактарда аалыне чанып, чылдаган чокка ажил шагын үер, хову-турааларына хонмас, суурже чалар чоруктар бар бооп турар. Ол чорук ажилга улут шаптыкты таварыштырып турар.

Тарааның чакы сугаттыгларыннын үдөгөргүн чорудун турар мурнакч сугаттыгларын ажил-агыларда эвөн эвес. «Алдан-Маалдыр» совхозта Кызыл-оол Аалын-оол, «Сут-Хол» совхозта Ондар Иймаажан, «Барлык» совхозта Хомушкун Шыдыра, «Хемчик» совхозта Олоак Хомушкун болган Тока аттыг совхозта Мачик Мачат-оол олар хуу норманын доктаамал амыр күүсөткөн, планын оонадаларын чылдын-ла боотандырын турар. Индиг мурнакчыларын арга-дуржулазын ажил-агыларда иштерейтин турары хонудачын. Олар чакы сугаттыгларын планында көрдүгөн өзүтүр дооскаш, ам дан хазымыдан кара дүңгө дээр ажилдап, бирги өзүтүшкүн сугаттыгларын доозар чоккунулап турарлар.

ТЫВА АССР-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИНДЕ

«Ниятинин корум-чурумун камгалаар талазы-биле эки турарын улусчу дружиналарын ажил-чорудулазын улам инай сайзырайтгылар дугайында» СЭКП Төр Комитетинин болган ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин 1974 чылдын май 20-те докталын Барыш-Хемчик районда үтүстүрүп турарын дугайында Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлелинин хураалыга чугулап келген.

Ажилчы чоннар депутаттарынын Барыш-Хемчик район Советинин күүсөмү үстүнге айлтылган докталын удуртуула бодурулузын, районда улусчу дружиналарын ажилы ажилдер талазы-биле чамдык ажилдарын кылган. Эки турарын улусчу дружиналарын катар чарты тургускай алган юридиктиг байла-биле даалымаан, корум-чурум камгаламын даяыр пунктларын чер-черде тургускалаан, районун бүтү совхозтарында болган Ак-Довурак хоорайның удурткучулары биле эге-чорум ажилдары баш удур бодурулузын өмүлдери тургустунган. «Тыва даг-дугу» комбинаттын энергетика депенде, рудникте улусчу дружиналарын ажилы эвөн экижээр.

Иччалажок улусчу дружиналарын ажилын удуртуула талазы-биле район Советинин күүсөмү үстүнге айлтылган докталын удуртуула чугула айтырмалар болган ажилдакч кылдыган кемчелер күүсөткөмөйи артымаан.

Барыш-Хемчик район Советинин күүсөмү үстүнге айлтылган докталын удуртуула чугула айтырмалар болган ажилдакч кылдыган кемчелер күүсөткөмөйи артымаан.

Ниятинин корум-чурумун турарында, улусчу дружиналарын ажилын организастап чорутуула чугулап келген.

Идеологтук ажилдың дуржулганындан

СЭКП ТК-нын «Безоруссия» партия организастаанында идеология кадрларын шып амыр болган кижиздеринин талазы-биле ажилдын дугайында» докталын бистин районун партия, совет болган ажил-агы организастаанын идеологияның буга ажилдакчылары ханым-биле өөренип көрүп, оңу боттарынын практиктиг ажилына удуртуула бодурун. Ук докталды «Билиг» нитилен-биле чер-черде организастаанын хурааларына калаа-биле танымып көргөн. Ол бистин лекторларыны, илеткелчилериниң база политинформаторларыны биле агитаторларыны теория талазы-биле улам хандыр ченегелер, оларын мурнуңа тодаргай сорулгаларын салган.

Көдө черде партия организастаанын дайынчы дуалаа ажилдакчыны кизи бурдуз

мурнуңа туруп турар сорулгаларын чедикшиктиг ботландарыныче ажилчы чоннарын соруқ кирип турарын боуп. Чыл эгезинде-не боор индиг ажилчы ужуражылгаларын Булуз-Терекке, Ары-Бажына, Ак-Турутга, Чаа-Холге эртерилгезиэн.

«Билиг» нитилен-биле район организастаанын майда боуп эркен пленумуна партиянын XXV съездинге белеткел-биле холбаштыр ук организастаанын ажил-чорудулазын дугайында айттырып чугулаашкан. Чон ортузунга политиктиг болган эртен-билегерин иштерейтин талазы-биле улук ажилды ботландырып турар лекторларын саны өскөн дөдөрүн пленум демделгезиэн.

Индигаларга М. Дыпык, К. Биче-оол, В. Лобаченко, С. Билчир-оол болган оон-даа өскелер хамааржыр. Бо штерини кылып турар илеткелдери, лекциялары амырдыл-биле сырып харылаалыг, оон фактыларында даанган болганда дыннакчыларын кичөөнгейин хаара тутуп турар.

КОЛ ЧҮВЕ—ШЫНАР

лакчылары — бистин лекторларыны ажилчы чоннарын ортузунга чорудар масса-политиктиг болган идея-кижиздилегил ажилдарын сайзырайтгыларына боттарынын телептиг үзүшүн кириштирип турар. Бо ажилда нитилен-биле 260 активчи хаара туттуунган, оларын хей кезин коммунисттер, комсомолчулар, Мергежилинин аайы-биле адыр болза, бисте 106 башкы, 15 инженер-техниктиг ажилдакчы, 10 экономист, 24 экинчи, көдөз ажил-агынын 40 специалиси, 5 өриет болган 40 амыр партия, совет болган ажил-агы организастаанын ажилдакчылар лекторлап ажилдап турар.

«Билиг» нитилен-биле организастаанын дарагаларын шынар составы экижээр. Баш чыл бурунгар оларын 30 амыр хуузу ортумко эртемниг турган болза ам инда шушту дөдүн эртемниг кижилер ажилдап турар.

Эртен чылдын ол үезинге деннаарга бо чылдын эртен айларында чонга номчуттун-

«Бүш-ажылдын хостуу» совхозтун Торгалыг суурунда «Билиг» нитилен-биле эге организастаанын ажилын дуржулазында чаа чүүдөр эвөн эвес. Организастаа бодунун ажил планын дыннакчыларын санал-ооламынга үндөзилер туртуруп турар. Иччанган лекторларын белеткел турар лекцияларын тематиказын калаарган. Чанчыл болган делегей байдалын дугайында лекциялардан ангыда педагогика, медицина, көдөз ажил-агы экономиказына хамааршкан лекциялар сөлгү үдө эвөн хей номчуттунган. Бо организастаанын лекторлары механизатор калдарын билин бедидерине улук кичөөнгейин салып келген.

Удурткучу ажилдакчыларын ажилчы чоннар-биле ужуражылгаларын план бугаар организастап турар. Индиг ужуражылгалар өчтөт, беседа, айтыр-харым-даа хевирлиг эртин турар. Бо чугула ажил. Ол ажилчы чоннарын сонургааларын, пелелде-хережелдерин, ол ышак улус ажил-агынын амырдырамын сан, фактыларын лекцияларына бидирип ажилдап, ажилчыларын күш-ажылчы чедикшиктерге соруқ кирип турар.

Районда көдөз ажил-агы рар илеткелдери, лекциялары амырдыл-биле сырып харылаалыг, оон фактыларында даанган болганда дыннакчыларын кичөөнгейин хаара тутуп турар.

Б. МААДЫ, СЭКП Улуг-Хем районунуң пропаганда болган агитация илдизинин эргеленичи.

Кол башкарылга чери

ССРЭ-нин Чангыс аай энергетика системанын кол пультузуң (башкарылга черинин) элтеге монтагы Москвада дооступ турар, ол болза ырак чер арзынган башкарылганың делегейде эң улук бедиди болуп.

Чангыс аай энергетика системези чуртунг энергетика системанын күчүлүг он бир каттымышыңдыгы н ууң селин бодунда кирип турар, инда нити күчүзү 140 миллион киловатт 700 хиево электростанциялар кирип турар.

Кол башкарылга черинин шидане энергосистеманың бүтү эвондарын ажилдакчыларын көргүзүп турар хей саннын өңүр индикаторлар бар. Шиттин оң талазында — тускай табло. Кол диспетчерниң башкарылга черинде — телевизор экраны.

БИЛИГНИ БЕДИДЕРИНГЕ

Балдын-даа ажил-херекти кижилер, калдар бүдүрүп кылар. Бүтү-ле чүве оларын политиктиг билиндин, техниктиг мергежилден чугула хамааржыр. «Ак-Турут» совхозтун дирекциясы, инда партия, профивиле организастаанын механизатор калдарын билин бедидерине улук кичөөнгейин салып келген.

Балгазында профессионал-техниктиг училищениң салбырын эртен чылан ажитканы каар айтырын шиттирээрине улук ужуру-дузайы болган. Делаярбан декабрага чедир, инда 30 кижиге өөренип турар.

П. МА.

Курстун кичөөн солун

Курстун кичөөн солун, практикага холбаштыр болуп турар. Нитилен-биле 1200 шах программалыг: тракторларын, комбайнларын тургузушун, оңу башкараарын, көдөз ажил-агынын өскө-даа машиналарын өөренир. Ол ышак көдөз ажил-агынын организастаарын чурумун, агрономияны, нити билиглер эртемнерин баа өөренир.

Башкыларын билиндаа шырак, ажил практикадаа дуржулгалыг. Чижээ, металлург И. Сагаан, агроном А. Жирнов, банкчи Максим Кызыл-оол, Александр Монгуш ишкан кыдымак курсантылар хей илдерин. Ам өөренилге программа бугаар үргүлчүдөөн.

Н. КОМБУ.

